

# Yükseköğretim ve Bazı Sorunlar

Hüseyin KORKUT (\*)

Akademilerin fakülte açmaları konusunda sürmekte olan tartışma, yükseköğretimdeki birçok sorunun ve rahatsızlığın sadece bir yönünü yansıtmaktadır.

## Plansızlık

Temelde yükseköğretimle ilgili bir planlama sorunu, istihdam sorunu vardır.

O halde, soruna, insan gücü yetiştirmesi ve istihdamı konularını içeren yükseköğretim planlamasının hiç zaman yitirmeden yapılması için ne gibi önlemler alınabileceği açısından bakmak gerekir.

Yükseköğretimin bir bütün olduğu 1750 Sayılı Üniversiteler Kanununun birinci maddesinde belirtilmekte, 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 34. maddesinde, yükseköğretimin, ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yükseköğretim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsadığı, aynı kanunun 36. maddesinde yükseköğretim kurumlarının 1 — Üniversiteler, 2 — Akademiler, 3 — Yüksek Okullar olduğu, 37. maddesinde, yükseköğretimin bir bütünlük içinde düzenleneceği, 39. maddesinde, yükseköğretimin bütünü kapsayan, ortaöğretimle ilişkisini sağlayan bir planlama düzeninin kurulacağı öngörülmektedir.

Bugün belirgin bir yükseköğretim politikamızın bulunmadığı, hangi alanlarda nasıl ve hangi nitelikte bir yükseköğretim uygulanacağını, ne kadar elemana gereksinme olduğunun bugüne değin saptanmadığı herkesçe bilinmektedir. 1750 Sayılı Kanunla bu amaç için oluşturulan Yükseköğretim Kurulu (YÖK), oluşum biçimi bakımından Anayasa Mahkemesinin iptal kararıyla ortadan kalkmıştır.

Ekonomik ve sosyal alanlardaki hızlı değişme ve gelişmeler, yükseköğretim kurumlarının çağın dinamizmine uygun olarak hedef, yöntem, yapı ve içerik bakımından yeniden düzenlenmesi ve planlanmasını gerektirmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede, yükseköğretimde reform gereksinmelerinin duyulması ve yükseköğretim planlamasının, eğitim planlaması içinde daha büyük ağırlık taşıyor hale gelmesi, çağımızın belirgin özelliklerindedir.<sup>1</sup>

\*Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreteri.

<sup>1</sup>Yükseköğretim Kurulu Genel Sekreterliği Yayınları —1—, Yükseköğretim Kurulunun Çalışmaları Hakkında Rapor, (İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi; 1975), s. 64.

Günümüzde hangi kuruluşların üniversiteye dönüşeceği tartışması süreceğe benzemektedir. Fakat, üniversite olabilecek gelişimi gösterebilmiş kurumların üniversite olması da kaçınılmaz olarak görülmektedir.

Yapay ve dış etkilere çok, bir sistem kendi dinamizmi ve gücü ile belli bir noktaya çıkarsa o noktada sağlam yer tutar veya daha üst noktalara gider. Üniversiteleşmek de böyledir. Araştırma verilerine ve planlamaya dayanmadan, parmak hesabı ile kurulan üniversitelerle, üniversiteye dönüştürülen kuruluşların yaşama şansları, parmakların sihir gücüne bağlı kalmaya mahkûm olacaktır.

Yükseköğretimin dünyadaki örnekleri incelendiği zaman genellikle üniversiteler ve yüksek okullardan oluştuğu görülür. Ülkemizde görülen üniversiteler düzeyindeki üçüncü kategori kuruluş olan akademi-lerin üniversitelere dönüşmesi, yükseköğretim kargaşasının sona erdirilmesine yetecek midir? Bu soruya verilecek olumlu yanıtla yetinmek, her halde fazla iyimser bir davranış olacaktır.

Millî Eğitim Temel Kanununun yükseköğretimle ilgili düzenlemesinde akademilerin varlık nedenleri de elbette ki bellidir. Ülkemizde bir akademi gerçeği vardır ve büyük olasılıkla var olmaya devam edecektir. Akademi gerçeğini görmezlikten gelmek başka şey, bu kuruluşlardan gerekli gelişimi gösterenlerin üniversiteye dönüşmesini uygun görmek başka şeydir.

Bu ve benzer konulardaki sorunları çözüme kavuşturacak, yükseköğretimle ilgili değerlendirmeleri yapacak yüksek bir planlama kurulunun kurulmamış olması, büyük bir boşluk yaratmaktadır. Böyle bir kurulun yaşama şansı, ya da etkili görev yapmasının koşulları «YÖK» örneği de dikkate alınarak ayrıca araştırılabilir. Bir sistemin yaşamında bir boşluk varsa, o boşluk ya başka bir güç tarafından doldurulur, ya da sistem boşluktan güç kaybına uğrar ve işleyişi sarsıntı geçirir. Yükseköğretim planlama örgütünün yokluğu ile ortaya çıkan boşluktan da istenmeyen etki ve güçlerin sızması ve yükseköğretim sisteminin sağlıklı işleminin tehlikeye düşmesi kaçınılmaz hale gelecektir.

### **Yükseköğretim-Ortaöğretim İlişkisi**

Üniversiteler, toplum içindeki saygınlık ve prestiji yanında, istihdam ve ekonomik olanaklar konusunda sağladığı avantajlar yüzünden, ortaöğretim sonrasının çekicilik merkezi olma özelliğini sürdürmektedir.

Ortaöğretimde ülke gerçekleri ve insangücü gereksinmelerinin gerektirdiği düzenleme ve planlamanın yapılmaması, yetenek ve gizil güçleri dikkate almayan<sup>2</sup> bir eğitim sisteminin yürürlükte olması, yükseköğretimin önünde yığılmayı, nüfusun artma hızıyla oranlı olarak çoğaltacaktır. Bu da toplumun eğitim piramidini bozacak ters ve çarpık oluşuma yol açacak ve toplumsal dengeyi çeşitli yönlerden etkileyecektir.

Herkese gereksinim ve yeteneklerine uygun ölçüde eğitim verebilmek, bunun için de gerekli yolları açmak, «toplumsal istem» (Bireylerin istek ve gereksinimleri ile ilgili) ve «insangücü» (istihdam ile ilgili) yaklaşımlarının ortak kesitlerini geliştirmekte olan bir ülke özelliğini gözden kaçırmadan genişletmeye çalışmak, eğitimin gücüne olan inanç ve güveni önemli derecede artıracaktır. Bu ortak alandaki insanın uyumlu ve doyumlu olma olasılığı yüksek olduğu gibi, üretken olması da doğal bir sonuç olacaktır. Mesleki ve teknik eğitimin ara insangücünü yetiştirmeye yönelik kararlarını oluştururken insanları kendi eğitim düzeylerine uygun düşmeyecek şekilde ilgi ve gereksinmelerinin ve güçlerinin üstündeki eğitim düzeylerine yönelmelerine izin vermek ya da neden olmak, insan ve zaman kaybının bilerek sürmesine razı olmak, ülkedeki kınadığımız, istenmeyen ve beklenmeyen eğitim ürünlerinin, insan tiplerinin ortaya çıkmasına gözyummak anlamına da gelir.

### Bazı Öneriler

1 — Ortaöğretimin mesleki ve teknik eğitim veren kurumlarının lise kimliğini değiştirip, mezunlarını sağlam beşeri ve yeterince kültürle donatarak, ehliyetli kişiler durumuna sokmak, istihdam kolaylıklarına, önceliklerine ve parasal ayrıcalıklara kavuşturmak zorunludur.

Bu şekilde, gencin yıllarını harcıyarak akıbetinin ne olacağı belli olmayan, ekonomik yıkımlara da yol açan bir uğraş içinde olması yerine, zaman, emek ve para kaybı en az olan bir eğitim süresi içinde bulunması sağlanmış olacaktır.

2 — Klasik (geleneksel) lisenin ancak yükseköğretime hazırlayan özelliği yeniden kazandırılmalıdır.

Klasik lise bir bakıma yükseköğretimin külfetli, çileli yolunda yürümeyi, zorluk ve risklerine katlanmayı göze alanların yeri olmalıdır.

<sup>2</sup>Selahattın Ertürk, «Çok Gayeli Okullar Meselesi» (Teksir)

3 — Yükseköğretimi, salt üniversiter bir eğitim düzeyi olarak almak, çağın ve ülkenin gerçeklerine uygun düşmeyeceğinden, mesleki ve teknik yükseköğretim, üniversitelerin sahip olduğu bilimsel ve yönetsel özerkliğe tam anlamıyla kavuşturularak yüksek nitelikli meslek elemanını ve teknik insangücünü yetiştirecek şekilde düzenlenmelidir.

4 — Yüksek dereceli mesleki ve teknik eğitim kurumlarının öğrenci kaynağı öncelikle orta dereceli mesleki teknik eğitim kurumları olmalıdır.

5 — Yedek subaylık hakkını, yüksek öğretim yapanlara vermenin ortaöğretim sonrası yığılmada önemli etken olduğu dikkate alınmalı, ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim yapanlara yedek subaylık gibi haklar düşünülmalıdır.

6 — Yükseköğretime geçişte uygulanan merkezi sınavlar, mesleki ilgileri de ortaya çıkarmalı, iki kademeli sınav mesleklere yöneltmede fonksiyonel hale getirilmelidir.

7 — Millî Eğitim Temel Kanununun gerekçesinde önemi vurgulandığı, üzere, üniversitelerde olduğu gibi yüksek okullar için de bir yasa çıkarılmalıdır.

8 — Bir kısmı yukarıda sıralanan konuları dikkate alacak, meslek ve iş envanter çalışmalarına başlayacak, istihdam ve insangücü dengesini gerçekleştirecek, gerekli planlamayı yapacak ve eşgüdümü sağlayacak yetişmiş insangücünü iş ve meslek alanlarına yönlendirecek, gelecekleri ile ilgili yönlendirmeleri yapacak merkezi bir organ kurulmalıdır.

---

## ÇOCUK ve EĞİTİM

Yayına Hazırlayan : Dr. Nizamettin KOÇ

150 TL.

Türk Eğitim Derneği Bilim Dizisi Yayını

---